

Mi újság a hazai szabványosításban?

Az alábbi tömör összefoglaló valamennyi könyvtárosi, közgyűjteményi fórum (elektronikus és nyomtatásban megjelenő) részére készült azzal a céllal, hogy mindazokhoz a munkatársakhoz eljusson, akik dokumentumok formai, illetve tartalmi feldolgozásával foglalkoznak.

A Könyvtári és Szakirodalmi Tájékoztatói Szabványosítási Bizottság (rövid nevén: Szabványosítási Bizottság), valamint a Magyar Szabványügyi Testület (MSZT) 507-es Könyvtár és információ Műszaki Bizottsága 2005. február 10-én tartott együttes ülésén beszámolt a 2004-ben végzett munkáról és előkészítette a 2005. évi szabványosítási/szabályzatalkotási tervét.

2004

A Könyvtári Intézet 2004-ben a következő ISO szabványok honosítását rendelte meg az MSZT-től:

- MSZ ISO 15836 : 2004 *Információ és dokumentáció. A Dublin Core metaadat elemkészlete*
- MSZ ISO/TR 20983 : 2004 *Információ és dokumentáció. Elektronikus könyvtári szolgáltatások teljesítménymutatói*
- MSZ ISO 15511 : 2004 *Információ és dokumentáció. Könyvtárak és más hasonló szervezetek nemzetközi szabványos azonosítója (ISIL)*

Mindhárom szabvány időben megjelent, beszerezhető az MSZT-től (1091 Budapest, Üllői út 25.), illetve megrendelhető faxon: (Fax: (36)-1-4566823) vagy elektronikus úton a következő webhelyen:

http://www.mszt.hu/szabvanyrendeles/rend_main.htm

2005

A Könyvtári Intézet honlapjának „Szabványok, szabályzatok, útmutatók” weboldalan

<http://www.ki.oszk.hu/szabalyzatok/index.html>

2005. január 13-án frissítették a „*Könyvtári szabványok és szabályzatok jegyzéke*” tartalmát, valamint felkerült az „*Útmutató a 13 jegyű ISBN bevezetéséhez*” c. dokumentum és a „*KSZ/4.1 HUNMARC. A Bibliográfiai rekordok adatcseré formátuma*” c. szabályzat pdf formátumban.

Rövidesen ugyanitt férhetnek hozzá a nyomtatott formában már elfogyott

- *KSZ/1 Bibliográfiai leírás. Kartográfiai dokumentumok*
  - *KSZ/2 Bibliográfiai leírás. Elektronikus dokumentumok*
- c. szabályzatok pdf változatához.

Új szabályzat: KSZ/5

- *KSZ/5 Földrajzi nevek, mint adatbázisrekordok tárgyi hozzáférési pontjai* címen új szabályzat jelenik meg, amelynek tervezetként való előterjesztése már 2004-ben megtörtént, de a hosszadalmas szakbizottsági tárgyalásoknak köszönhetően a kézirat elfogadására csak ez év júniusában került sor. Hozzáférhető lesz a Könyvtári Intézet már említett webhelyén.

A Szabványosítási Bizottság eredeti szándéka szerint a KSZ/5 -öt az MSZ 3440 besorolási adatok szabványcsalád utolsó tagjának, az *MSZ 3440/5-79 A bibliográfiai leírás besorolási adatai. Földrajzi nevek* című korszerűsítéseként dolgozták volna ki. A tárgyalások során azonban világossá vált, hogy a szabályzat előírásai kizárólag a tárgyi besorolási adatként szereplő földrajzi nevekre vonatkozhatnak. Minden egyéb, az adatbázisrekordokban más funkciót betöltő földrajzi név adat (pl. megjelenés, gyártás, közzététel helye, bármely egyéb név – pl. testületi név – kiegészítő adata) formájára más szabályok vonatkoznak. Ezért volt zavaró a korábbi szabvány előírásaira való hivatkozás a többi besorolásiadat szabványban.

Az új szabályzat kidolgozásánál a bizottság már figyelembe vehette az IFLA útmutatóiban „Bibliográfiai rekordok funkcionális követelményei” (*Functional Requirements of Bibliographic Records, FRBR*) és „Besorolási rekordok funkcionális követelményei és számozása” (*Functional Requirements and Numbering of Authority Records, FRANAR*) – leírt koncepcionális modelleket, valamint az IME ICC által megfogalmazott, ún. Frankfurti Alapelvek Tervezetet.¹

A KSZ/5 kidolgozásában a könyvtári területen kívüli szakértők is részt vettek. Ezért került be a szabályzat preambulumba, hogy „A szabályzatok a kulturális örökségmentés (közgyűjtemények, pl. könyvtárak, levéltárak, múzeumok, archívumok) állományfeltáró munkájának egységesítését segítik elő”. A „Bevezetés”-ben részletesebben kifejtve: „A bizottság a szakmai szabályzatok kidolgozása és a tervezetek megvitatása során minél szélesebb körű szakmai együttműködésre törekszik, ezért a munkában valamennyi kulturális örökségmentés (közgyűjtemények, pl. könyvtárak, levéltárak, múzeumok, archívumok) szakértőinek részvételére számít. Annál is inkább, mert egyre sürgetőbb igényként jelentkezik mindezen intézmények adatbázisaihoz a közös felületen való hozzáférés.”

A szabályzat az említett Frankfurti Alapelvek Tervezet 2.2 fejezetére is hivatkozik, miszerint: „A besorolási rekordoknak szabványos formában kell közölniük legalább a személyek, családok, testületek neveit és a tárgyszavakat. A művek tárgyául szolgáló entitás lehet: mű, kifejezési forma, megjelenési forma, példány, személy, család, testület, fogalom, objektum, esemény, hely.” A felsorolásban szereplő entitások közül a KSZ/5 szabályzat a helyek, azaz **a művek tárgyául leírt földrajzi nevek** formájára vonatkozó előírásokat tartalmazza. A további hozzáférési pontok (pl. személynevek, testületi nevek) megválasztására és formájára külön szabályzatok készülnek, amelyekben a földrajzi nevek fel-tüntetéseire vonatkozó szabályok e szabályzat előírásaitól eltérőek lehetnek.”

Újdonságot jelent a szabályzat terminológiájában, hogy a korábbi „besorolási adat” kifejezést a „hozzáférési pont” váltotta fel, mivel az adatbázisok korábban már nem időszerű a cédulakatalogusokban való elhelyezéséről, azaz besorolásról beszélni. A nemzetközi szóhasználatban elterjedt „hozzáférési pont” kifejezés arra utal, hogy vannak olyan entitások, amelyek kereshetősége és megtalálása elenged-

hetetlen ahhoz, hogy az online katalógusok megfeleljenek a használók követelményeinek.

2108 az év végére megjelenik, hogy a 13 jegyű ISBN 2007. évi bevezetése zökkenőmentes legyen.²

További tervek

A KSZ/5 mintájára szükség van valamennyi korábbi besorolásiadat szabvány szabályzatként való átdolgozására a Frankfurti Alapelvek Tervezetben megfogalmazottak szellemében, adatbázisok hozzáférési pontjaiként, valószínűleg a következő sorrendben: Személyek nevei, Testületek neve, Címek.

Sürgető feladat a HUNMARC. *Besorolási rekordok* szabályzat kidolgozása, valamint a korábbi terveinkben szereplő, de eddig főként idő hiányában be nem fejezett szabályzatok, a *Bibliográfiai leírás. Régi könyvek és a Bibliográfiai leírás. Könyvek tárgyalása és közreadása*.

Az MSZT-vel a Könyvtári Intézet szerződést kötött az *ISO 2108 : 2005 Information and documentation. International Standard Book Number (ISBN)* nemzetközi szabvány honosítására. Az MSZ ISO

*Berke Barnabásné
az MSZT 507 Könyvtár és információ Műszaki
Bizottság és a Könyvtári és Szakirodalmi
Tájékoztatási Szabványosítási Bizottság elnöke*

Jegyzetek

1. Részletesen lásd. BERKE Barnabásné: Párizstól Frankfurttig és tovább ... : beszámoló az IME ICC tevékenységéről. In: Könyvtári Figyelő 14=50. évf. 2004. 3. sz. p. 581-596.
2. Az ezzel kapcsolatos tudnivalókat részletesen lásd: „Ütmutató a 13 jegyű ISBN bevezetéséhez” <http://www.ki.oszk.hu/szabalyzatok/utmutato20050419.pdf>;
BERKE Barnabásné: 32. Nemzetközi ISBN Tanácskozás. In: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros 14.évf. 2005. 1.sz. p. 18-26.

A Tel-Me-Mor project (www.telmemo.net) WPI munkacsoportja

„A kutatás-fejlesztés jelene és jövője az EU új tagállamainak nemzeti könyvtáraiban” címmel munkaértekezletet tartott az OSZK-ban 2005. június 22-én. A megvitatásra került fő témák a következők voltak: 1. A kulturális örökség megőrzésének stratégiai irányelvei; 2. A nemzeti kutatás-fejlesztés (KF) infrastruktúrája; 3. Részvétel az európai kutatás-fejlesztési programokban;

4. Együttműködés a kulturális örökség kutatás-fejlesztési programjainak más szereplőivel,
5. A nemzeti könyvtár belső KF potenciálja; 6. Digitalizálás, a digitális és digitalizált kulturális örökség megóvása és az ahhoz való hozzáférés.

(Mező Zoltán híre, OSZK levelezési lista, 2005. jún. 14.)
